

Wielki pożar Kujaw sprzed 220 lat

HISTORIA • Małe wioski, miasteczka i wielkie miasta. W historii wielu miejscowości często pojawiającym się wątkiem są pożary, które na przestrzeni lat dawały się we znaki mieszkańcom, niszczyły ich dobytki, zabudowania, a czasami i całe miejscowości.

W lipcu 1757 roku wielki pożar strawił prawie cały Prószków. Zgodnie z relacją ówczesnego proboszcza Niepalli, nietknięte pozostały tylko kościół i zamek hrabiego. W 1811 roku w Dziedzicach wskutek dużego pożaru spaleni uległo 29 drewnianych domów krytych strzechą, położonych w zachodniej części wioski. W lutym 1813 roku w Strzeleczkach wybuchł ogromny pożar, który pochłonął dwie trzecie miejscowości, w tym plebanię i szkołę. Miejscowość Pogórze, według jednej z hipotez, powstać miała w miejscu pogorzelska, na co wskazuje jej dawna nazwa (m.in. Pogorz, Pogors, Pogosch). Tego typu przykłady można by mnożyć jeszcze długo.

Jak powstała Kolonia?

Z jednej strony pożar był niszcząca siłą, z drugiej strony impulsem do zapoczątkowania czegoś nowego, również do powstania nowych części miejscowości. I taka właśnie sytuacja miała miejsce pod koniec XVIII wieku w Kujawach. W roku 1795 duży pożar zniszczył część zabudowań tej wioski. Znaczne straty spowodowane były między innymi

jej zwartą zabudową, która sprzyjała rozprzestrzenianiu się żywiołu. Po pożarze mieszkańcy, którzy stracili swój dobytek, nie chcieli już odbudowywać domów w tym samym miejscu, w którym uległy one spaleni. Wtedy też ówczesny właściciel dóbr kujawskich – hrabia von Schaffgotsch – wskazał pogorzelcom teren, na którym mogli wybudować swoje nowe domy, a było to przy drodze prowadzącej z Kujaw w kierunku Głogówka. W ten oto sposób rok później (w 1796 r.) w Kujawach powstała nowa część wioski – tak zwana Kolonia.

Nieznany autor

Tak w tłumaczeniu na język polski brzmi opis pożaru, jaki znajduje się w zeszycie intencji z lat 1907-1911, będącym w zbiorach parafii pod wezwaniem Trójcy Przenajświętszej w Kujawach. Informacja ta zapisana została przez osobę, która na początku prowadziła zesztyt, o czym świadczą identyczny styl pisma, zarówno w tekście dotyczącym pożaru, jak i w wykazie intencji. Nieznane jest jednak pierwotne źródło informacji, z którego powstał istniejący do dzisiaj

zapis, jak i niezany jest jego autor. Możliwe, iż tekst ten sporządzony został na podstawie jakiegoś starszego dokumentu (np. dawnej kroniki), jednak jest to tylko przypuszczenie. W treści dokumentu

dlitw, i datowano go na rok 1795. Osoby odwiedzające kujawski skansen (gdzie znajduje się ten zbiór) spotykały się z takim właśnie datowaniem. Spowodowane to było tym, iż pierwsze słowa opisu pożaru

pochodzi z tego właśnie roku. Dopiero jesienią 2011 roku odkryto, czym tak na prawdę jest ten zbiór, a latem 2013 roku dokonano transkrypcji opisu pożaru.

jest rok ich budowy z końca XVIII wieku.

Zmiany jakie zaszły w opisywanej części Kujaw, bardzo dobrze widoczne są na dwóch mapach. Pierwszą z nich jest tak zwana Mapa Reglera z 1770 roku, a drugą Urmesschblatt z roku 1825. Na tej starszej, wydanej ćwierć wieku przed pożarem, wyraźnie widać iż bezpośrednio przy drodze prowadzącej z Kujaw w kierunku Głogówka nie ma jeszcze żadnych zabudowań. Zaś mapa z 1825 roku pokazuje, iż wzdłuż tej samej drogi znajdują się już zabudowania mieszkalno-gospodarcze. Zarówno prawa jak i lewa strona drogi – na odcinku od skrzyżowania z dzisiejszą ulicą Prudnicką, aż do rozwidlenia prowadzącego w kierunku Buławy – jest zabudowana.

• Porównanie fragmentu mapy Kujaw z 1770 roku autorstwa Wilhelma Augusta Reglera (z lewej) z późniejszą mapą Urmesschblatt z roku 1825 wyraźnie pokazuje ogromne zmiany jakie zaszły w zabudowie tej miejscowości na skutek kataklizmu.

nie podano również gdzie, w odniesieniu do ówczesnej zabudowy Kujaw, miał miejsce tak duży pożar. Co ciekawe, przez długi czas uważano, iż zesztyt intencji jest zbiorem skrupulatnie i rzetelnie zapisanych przez kogoś mo-

brzmią: „Im Jahre 1795 zerstörte von großer Feuer das Dorf Kujau...“ („W roku 1795 wskutek wielkiego pożaru zniszczona została wioska Kujawy“). Tak oto – nie wnikając w prawidłową treść dokumentu – zapisano przy nim, iż

Różnice na mapach

Opisu, który kończy się dosyć ciekawym zdaniem, informującym nas o tym, iż w przypadku niektórych istniejących domów (mówimy tu o latach 1907-1911) do dzisiaj na belkach stropowych widoczny

Tak oto żywił, jaki w 1795 roku pozwał wielu mieszkańców Kujaw dachu nad głową, był przyczynkiem do tego, aby w innym miejscu powstała nowa część wioski, która do dzisiaj nazywana jest „Kolonia”.

ROBERT HELLEFEIER